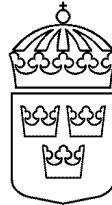

Riksdagens protokoll

1995/96:45

Torsdagen den 25 januari

Protokoll
1995/96:45

Kl. 12.00 – 12.46

1 § Meddelande om aktuell debatt

Talmannen meddelade att Moderata samlingspartiets riksdagsgrupp framställt önskemål om aktuell debatt om arbetslösheten.

Talmannen hade beslutat att sådan debatt skulle anordnas *torsdagen den 1 februari kl. 12.00*.

Från regeringen skulle arbetsmarknadsminister Anders Sundström delta och från Moderata samlingspartiet Per Unckel. En företrädare för varje parti skulle ha rätt att delta i debatten. Anmälan till talarlistan skulle ske senast *onsdagen den 31 januari kl. 10.00*.

Efter den aktuella debatten ca kl. 13.30 skulle plenum fortsätta med interpellationsdebatt och muntliga frågor till regeringen.

Den inkomna skrivelsen hade följande lydelse:

Till talmannen

Med hänsyn till den konjunkturuppgång som varit ligger arbetslösheten i Sverige på en utomordentligt hög nivå. Enligt den senaste statistiken från Arbetsmarknadsverket var 12,8 procent arbetslösa i december 1995. Härtill kommer stora grupper förtidspensionerade och invandrare. Långtidsarbetslösheten har aldrig varit större än nu.

Enligt flera bedömningar har Sverige passerat toppen av konjunkturen. Risken är därmed stor att de arbetslöshetsproblemen vårt land i dag brottas med kommer att förvärras under de närmaste åren. En viktig möjlighet att på allvar förbättra förutsättningarna för fler riktiga arbeten har därmed uppenbarligen försuttits.

Moderata samlingspartiet har tidigare aktualiserat tillsättande av en oberoende kommission av Lindbeck-typ för att snabbt analysera dagens arbetslöshetsituation och komma med förslag till åtgärder. Regeringen har – dessvärre – hittills visat begränsat intresse för detta initiativ.

Vi vill mot bakgrund av det stora allvar med vilket vi ser på den stora arbetslösheten hemställa om en aktuell debatt i detta ämne. Debatten bör behandla frågan om nya arbeten i hela dess vidd. Politiken för att stimulera tillväxten av företag, skatterna, arbetsmarknadspolitiken och utbildningen bör bli föremål för en gemensam överläggning.

Stockholm den 22 januari 1996

Lars F Tobisson

Gruppledare

Prot. 1995/96:45
25 januari

*Svar på
interpellationer*

2 § Svar på interpellation 1995/96:22 om naturreservatet Torhamns udde och försvarets naturvårdshänsyn

Anf. 1 Förvarsminister THAGE G PETERSON (s)

Fru talman! Gudrun Lindvall har frågat mig dels om jag vill medverka till att försvarets nuvarande verksamhet inom naturreservatet Torhamns udde upphör, dels vilka åtgärder jag kan tänka mig att vidta så att kollisioner mellan försvaret och naturintressena undviks i framtiden.

Låt mig först påminna om att Gudrun Lindvall, med anledning av regeringens proposition om totalförsvaret i förnyelse, i höstas väckte en motion i riksdagen om naturreservatet Torhamns udde och försvarets naturvårdshänsyn. Riksdagen avslog motionen och har således nyligen behandlat de frågor Gudrun Lindvall tar upp i sin interpellation.

Försvarsutskottet erinrade i sitt betänkande i stället om att det vid sin behandling av regeringens budgetförslag under föregående riksmöte ansåg att regeringen genom den miljöbestämmelse som tagits in i förordningen med instruktion för Försvarmakten, skapat en god grund för ett aktivt och engagerat miljöarbete inom Försvarmakten.

Sedan detta sagts, vill jag kort redovisa Försvarmaktens miljöarbete. Genom riksdagens behandling av 1993 års budgetproposition lades en miljöpolicy för Försvarmakten fast.

Försvarmaktens miljöpolicy innebär i korthet följande.

Det övergripande målet i miljöhänseende är att vara krigsavhållande och därmed undvika den katastrofala miljöförstöring som ett krig medför. I övrigt är målen bl.a. att förbättra miljöhänsynen i all verksamhet, att minimera buller från militär verksamhet, att minska användningen av skadliga ämnen och att väga in miljöaspekten tidigt i materielanskaffningen.

Åtgärder på kort sikt är bl.a. att utarbeta en miljöplan och att kartlägga skador på miljön orsakade av tidigare militär verksamhet. Båda dessa åtgärder är nu i stort sett genomförda. Åtgärder på längre sikt är bl.a. att genomföra miljöutbildning inom organisationen och att utarbeta en miljöhandbok för Försvarmakten.

Regeringen har i de senaste årens budgetpropositioner för riksdagen redovisat Försvarmaktens genomförda miljöarbete och givit inriktningen för det fortsatta arbetet. Försvarmaktens miljöpolicy genomförs nu stegvis. Det råder en bred politisk uppslutning kring inriktningen i denna miljöpolicy.

Jag vill också nämna för Gudrun Lindvall och kammaren att regeringen har uppdragit åt Försvarets materielverk och andra myndigheter under Försvarsdepartementet att under innevarande budgetår till regeringen redovisa förslag till miljöpolicy för den egna myndighetens verksamhetsområde.

Med denna redovisning vill jag ha sagt att försvaret bedriver ett ambitiöst och bra miljöarbete – ett arbete som givetvis skall fortsätta och bli ännu bättre.

Av stor betydelse i sammanhanget är även de avvägningar mellan försvars- och miljöintressena som kommit till uttryck i statsmakternas beslut bl.a. om genomförande av besluten vid FN:s konferens om miljö och utveckling, UNCED, och om en handlingsplan mot buller. I UNCED-propositionen pekade regeringen på att det inte kan undvikas att den militära verksamheten i fred kan komma i konflikt med samhällets miljömål. Detta måste emellertid accepteras om man betänker att krig kan vara det mest allvarliga miljöhotet. I propositionen framhöll regeringen att den fredstida verksamheten, dvs. att vidta förberedelser för att förhindra krig, därför redan i sig har ett stort positivt miljövärde.

Vid sidan om detta vill jag kort nämna det internationella försvarsmiljöarbetet.

På svenskt och nordiskt initiativ beslutade FN:s miljöorgan (UNEP) år 1993 i frågor om försvaret och miljön. Detta beslut följdes upp genom det möte om försvaret och miljön som UNEP tillsammans med FN:s ekonomiska kommission för Europa och Sverige arrangerade i Linköping sommaren 1995. Jag deltog själv i Linköpingsmötet. Vid detta möte diskuterades bl.a. miljöproblem förknippade med militär verksamhet i fred och utarbetandet av en miljöpolicy för den militära sektorn. Regeringen avser att även i fortsättningen driva frågor om försvaret och miljön internationellt.

Det viktiga mötet i Linköping öppnades av riksdagens talman Birgitta Dahl.

Fru talman! Jag övergår nu till frågan om försvarets verksamhet vid Torhamns udde i Blekinge.

Genom beslut i november 1989 lämnade Koncessionsnämnden för miljöskydd tillstånd till skjutverksamhet på Torhamns udde. Koncessionsnämnden meddelade samtidigt föreskrifter och villkor. Beslut om villkor i vissa frågor sköts upp. Koncessionsnämndens beslut överklagades till regeringen, som i mars 1991 avslog överklagandena i den mån de togs upp till prövning. I december 1994 meddelade Koncessionsnämnden beslut i de frågor som hade skjutits upp. Även detta beslut överklagades till regeringen, som genom beslut i april 1995 inte tog upp överklagandet till prövning. Koncessionsnämndens beslut har därmed vunnit laga kraft.

Vi har i Sverige en miljöskyddslagstiftning som föreskriver en bestämd ordning för miljöprövning av en rad verksamheter, bl.a. verksamhet vid försvarets skjutfält.

Frågan om skjutverksamheten på Torhamns udde är prövad helt i enlighet med gällande lagstiftning, något som Gudrun Lindvall naturligtvis är väl medveten om. Besluten har vunnit laga kraft. I den prövning som under flera år har förevarit har alla intressenter kunnat komma till tals, och avvägningar har gjorts mellan bl.a. miljö- och försvarsintressena. Såväl Koncessionsnämnden som regeringen har varit mycket tydliga i dessa avseenden.

Prot. 1995/96:45
25 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:45
25 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 2 GUDRUN LINDVALL (mp)

Fru talman! Först vill jag tacka försvarsministern för svaret.

Detta är ett gammalt ärende. Konflikten kanske är ett resultat av den politik som Försvarsmakten hade förr som inte tog de miljöhänsyn som försvarsministern nu annonserar att man skall ta. Det är naturligtvis mycket glädjande. Tack vare att försvarsministern börjar visa ett engagemang i miljöfrågorna finns det nu ett förnyat hopp när det gäller Torhamns udde.

Den här konflikten är nog den som är störst och tydligast när det gäller konflikter mellan natur och miljö och Försvarsmakten.

Området är avsatt som naturreservat eftersom, som det står i beslutet, det har stora biologiska, främst ornitologiska värden och är ett utpräglat naturlandskap samt för att man vill trygga tillgången till ett för ett rörligt friluftsliv värdefullt område.

Detta är Sveriges sydöstligaste hörn. Här går en halvö ut. Just på sådana områden samlas mycket fågel, framför allt under höststräcket, för att ta det stora språnget över havet.

Området är oerhört intressant för fågelskådare; jag tillhör den skaran. Man har försökt att starta en fågelstation här, men man har totalt kolliderat med de provskjutningar som Försvarets materielverk bedriver. I dag har man ingen fågelstation, eftersom man anser att det är omöjligt.

Det finns alltså goda möjligheter för människor som har ett stort intresse för naturen att se många fåglar i området. Där finns karga strandängar och en björkskog som gör att de biologiska värdena är mycket höga.

Det är oerhört olyckligt att olika intressen har kolliderat så totalt. Jag är medveten om, försvarsministern, att den här verksamheten helt följer Sveriges lagar. Jag förutsätter att även annan verksamhet som Försvaret bedriver följer de lagar och regler som finns när det gäller natur och miljö. Men faktum är att konflikten finns.

Det som nu inger nytt hopp är att försvarsministern mycket tydligt har sagt att det i fortsättningen skall tas större natur- och miljöhänsyn än tidigare. I det här fallet kan det alltså vara så att försvarsministern menar – vilket jag hoppas – att intentionerna också skall få ett rejält genomslag i praktiken.

Försvaret skall alltså spara 4 miljarder fram till år 2001. Det är 10 % av försvarsbudgeten. Naturligtvis måste man fundera över om vissa områden skall finnas kvar. Försvaret har också i en utredning sagt att en sak som skall ses över är just om provskjutningarna kanske kan sammanföras. I stället för att de sker på flera platser i landet kan de kanske genomföras på en plats. Jag hoppas att försvarsministern i den bedömningen också väger in miljö- och naturvärden och i så fall ser till att Torhamns udde åter kan bli det naturreservat som det var tänkt att vara, och att det åter kan bli ett område där människor som är intresserade av miljö och natur får möjlighet att studera den unika natur som finns där utan att hela tiden hamna i konflikt med Försvaret.

Jag förstår att försvarsministern inte kan gå händelserna i förväg, eftersom den här frågan kommer att behandlas i den proposition som

läggs fram under hösten. Men jag skulle ändå vilja ställa en fråga. Nu tittar ju staberna och ÖB på var nedskärningarna skall göras. Jag undrar då: Finns miljöhänsynen med i direktiven för det arbete som nu bedrivs ute på staberna? Har man sagt att det skall vara något som skall genomsyra Försvaret när nedskärningar skall göras? Om försvarsministern inte anser att det tas tillräckligt stora miljöhänsyn skulle jag vilja fråga: Kommer försvarsministern innan propositionen läggs fram att se till att de miljöhänsyn som skall tas och som bör genomsyra propositionen som kommer i höst verkligen kommer att finnas där?

Det skulle vara mycket intressant att få svar på de här frågorna. Utifrån svaren kan vi se om vi kan förvänta oss att Torhamns udde finns med bland de områden där Försvaret inte längre anser att man behöver finnas i fredstid. Det är ju så att udden ligger där den ligger, och fåglarna flyttar dit de flyttar. Men Försvaret kanske kan hitta andra marker i fredstid, som är väl så bra för Försvarets ändamål, så att naturintresserade får ha udden kvar och så att naturreservatet kan få vara naturreservat. Det utgör också ett riksintresse lika väl som Försvaret. Jag hoppas att jag kan få ett positivt svar på mina frågor.

Anf. 3 KARIN OLSSON (s)

Fru talman! Torhamns udde är en unik plats med ett fantastiskt rikt fågelliv – ett eldorado för fågelskådare och fågelintresserade. Vid Torhamns udde koncentreras flyttfågelsträcken på grund av kusternas ledlinjeeffekt under såväl vår- som höstflyttningen. Udden är en viktig lokal för rastande fåglar och av stort värde för studier av flyttfågelsträcket.

Sedan 1961 har det funnits en fågelstation där som vissa år hade den mest omfattande ringmärkningsverksamheten i Sverige. Genom den ornitologiska forskning som bedrivits där har fågelkunnandet ökat inte bara hos ornitologerna utan även hos den allmänhet som är så där lagom intresserad av fåglar. Det har varit lätt att ta sig dit, och fågelforskarna har bl.a. visat hur ringmärkning går till. Detta skulle naturligtvis kunna ske på helgerna om forskningen fortfarande bedrevs.

Tyvär är det så att forskning inte längre kan bedrivas på Torhamns udde, eftersom området måste avlysas när provskjutningar sker. Provskjutningar som sker med skarp ammunition påverkar fågellivet. För att forskningen skall vara meningsfull måste den bedrivas utan avbrott och utan störningar på fågellivet. När Försvarets materielverk provskjuter sker detta med skarp ammunition.

Inte bara fåglarna påverkas av den höga ljudnivå som skjutning med skarp ammunition åstadkommer. Det handlar om ett tätbefolkat område. Näst efter Stockholm, Göteborg och Malmö är Blekinges kustbygd det mest tätbefolkade området i Sverige. Samhällena Torhamn och Sandhamn ligger knappt en och en halv kilometer från skjutfältet. Enligt Naturvårdsverket bör avståndet vara minst 4 km. Ljudnivåer över 100 decibel kan upplevas som mycket störande, vilket också många gör. Dessutom påverkar vibrationerna närområdet.

Ur naturvårdsintresse är Torhamns udde ett riksintresse, men det är området knappast ur militär synpunkt. Med tanke på de neddragningar

Prot. 1995/96:45
25 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:45
25 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

som måste ske inom försvaret är det ett ypperligt tillfälle att ompröva provskjutningsfälten på Torhamnslandet. Försvarets materielverk kan genom detta på ett förtjänstfullt sätt bidra med en del av dessa neddragningar.

Torhamns udde är ett naturreservat vars syfte är att bevara ett naturområde beläget i östra Blekinges kustbygd med betydande biologiska, främst ornitologiska, naturvärden och ett särpräglat kulturlandskap samt att trygga tillgången till ett för det rörliga friluftslivet värdefullt område.

Mot bakgrund av det som framkommit här hoppas jag att försvarsministern undersöker möjligheterna att ersätta skjutfältet på Torhamns udde med någon annan lämpligare plats där provskjutningar kan bedrivas. Som blekingebo känner jag starkt för Torhamns udde. Jag är övertygad om att även försvarsministern gör det.

Anf. 4 Försvarsminister THAGE G PETERSON (s)

Fru talman! I grunden är jag överens med Gudrun Lindvall, och också med Karin Olsson, i den uppskattning av Torhamns udde som vi kan ha utifrån krav på en hög livskvalitet, att ha en fin natur att vårda, och i många sammanhang växter och djur. När det gäller naturintressena har vi på den punkten inga skilda meningar.

Jag tror också att jag är överens med Gudrun Lindvall att utgångspunkten för arbetet är att göra avvägningar. Då händer det att försvarsintresset och miljöintresset kommer i konflikt med varandra. Det har också förutsetts i olika sammanhang. Bedömningsgrunder har därför givits av riksdagen efter debatter och behandling i denna kammare och efter ett utomordentligt bra arbete av riksdagens jordbruksutskott.

Exempel på dessa bedömningsgrunder är vad som sägs i naturresurslagen, där totalförsvarsintresset har givits en mycket stark ställning. Andra exempel är de avvägningsresonemang som förs med anledning av regeringens UNCED-redovisning och handlingsplan mot buller. Intressena har redovisats, och de har diskuterats mycket i kammaren.

Jag kan som försvarsminister inte bortse från försvarets betydelse och att det ur nationell säkerhetssynpunkt är viktigt att också värna om försvarsintresset. Skall vi i Sverige ha ett militärt försvar – och det är vi i denna kammare i stort sett eniga om – fordras det att vi har övningsfält. Vi måste också ha övningsfält för våra internationella operationer, där vi deltar ute i världen i FN:s, OSSE:s och andra organisationers olika insatser.

De olika intressena kommer i konflikt med varandra. Den konflikten märker jag redan i dag när vi nu förbereder etapp två av försvarsbeslutet. I vissa regioner finns det motsättningar. Först kommer representanterna för det utpräglade naturintresset, och Gudrun Lindvall och Karin Olsson är här två representanter när det gäller Blekinge. Jag är helt säker på att kommunalpolitikerna i Blekinge och de regionala företrädarna utifrån de militära försvarspolitiska aspekterna och sysselsättningsaspekterna i ett samtal skulle uttrycka sig litet annorlunda.

Försvaret och Försvarsmakten måste räkna på ett svenskt militärt försvar utifrån de ekonomiska ramar som riksdagen har fastställt. Det

ger inte så många möjligheter för försvaret att samtidigt som man skall ha kvar militär verksamhet också anordna nya övnings- och skjutfält. Jag märker som försvarsminister att signalerna från samma region blir litet olika. Jag erkänner att vi här får göra en sammanvägning. Men jag vill ändå ha sagt att det inte finns en entydig opinionsbildning från olika regioner. De går just nu inte åt enbart ett håll.

Som svar på den fråga som Gudrun Lindvall ställde vill jag säga att miljöpolycyn gäller för försvaret. Försvarsmakten har att rätta sig efter den, och den är väldigt klar. Vi måste påminna oss om att detta inte är någon nyhet för Torhamns udde specifikt. Den militära skytteverksamheten vid Torhamnsområdet inleddes redan på 1800-talet. Från mitten av 1930-talet har kustartilleriet skjutit på Torhamns udde. Den militära verksamheten där är mycket gammal och väl etablerad. I och med omfattande miljöprovning har villkor fastställts som innebär en rimlig avvägning bl.a. mellan försvars- och miljöintresset. Torhamns udde har också en särskild betydelse för försvaret i och med att man härifrån kan skjuta ut över havet.

Vi står nu inför ett nytt försvarsbeslut, som jag tidigare sade. Jag kan i dag inte säga något om det kan leda till förändringar av verksamheten vid Torhamns udde. Det får vi se när Försvarsmakten och överbefälhavaren lämnar sina beräkningar och sina förslag till regeringen måndagen den 4 mars. Om en månad vet vi litet mer om den här frågan. Sedan får regeringen väga in de synpunkter som ni har nämnt i den här debatten. De får då vägas mot andra synpunkter som jag vet finns i Blekinge om den fortsatta militära verksamheten.

Jag är helt säker på att både Gudrun Lindvall och Karin Olsson känner till de synpunkterna. För en stackars försvarsminister blir det också i den här frågan att välja mellan det ena och det andra. Det finns alltså motstridiga intressen.

Anf. 5 GUDRUN LINDVALL (mp)

Fru talman! Försvaret har naturligtvis funnits länge på Torhamns udde. Men det har också fåglarna. Om man frågar sig vilka som kom först, är det otvetydigt vilka som först kom dit.

Försvaret har givetvis en historia. Men man måste ibland tänka om. När det gäller miljö- och naturintressena är det just ett sådant fall där vi kan se att kunskapen och intresset har ökat väsentligt i samhället. Vi kan se att miljöintressena i dag spelar en betydligt större roll än vad de har gjort tidigare.

Även vid en jämförelse med 1977, när naturreservatet inrättades, kan man se att synen på natur och miljö var en annan. Ändå inrättade man ett naturreservat på detta ställe, trots att provskjutningar redan förekom där, därför att man ansåg att området hade så stora biologiska värden. Fåglar använder detta som det sista landområde de lämnar. Därmed ansamlas många fåglar, och därför bedrev man verksamheten med fågelstationen.

Jag förstår att det är väldigt svårt för försvarsministern att vara så konkret i debatten som jag skulle önska. Men Försvarets materielverk för redan i PKU:1992, där man såg över vilka skjutfält man hade, en

Prot. 1995/96:45
25 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:45
25 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

diskussion om det var nödvändigt att ha kvar alla skjutfält man har. Man funderade där på om man skulle koncentrera all vapen- och robotprovning till Vidsele. Man skulle i så fall lämna Torhamns udde.

I och med att den diskussionen har funnits – inte utifrån ett miljö- och naturperspektiv, utan utifrån ett försvars- och ekonomiskt perspektiv – menar jag att miljö- och naturperspektivet skall vara framträdande när försvaret nu ser över sin verksamhet och omprövar den. Det borde ligga som en ytterligare vikt i vågskålen. Just när det gäller skjutfältet på Torhamns udde finns det anledning att ompröva om det verkligen skall vara där, eller om det riksintresse som utgörs av natur och miljö här skall få företräde.

Detta är naturligtvis en avvägning som försvarsministern måste göra. Jag är medveten om att den avvägningen ibland kan vara besvärlig och stundtals kanske också smärtsam. Det är provskjutningarna i första hand, inte militärens närvaro, som ger konflikter med natur- och miljövärden. Om Försvarets materielverk flyttade provskjutningarna skulle mycket vara vunnit.

Jag vill uppmärksamma försvarsministern på att man just nu har diskuterat att bygga en pjäshall inom naturreservatet. Den skulle vara 40 m lång och ytterligare befästa att militären skulle vara kvar där och skapa fler konflikter med natur- och miljövärdena. Om det nu finns en diskussion inom Försvarsdepartementet om vad man skall ta bort, och om man menar allvar med miljö- och naturintressena, finns det all anledning, försvarsministern, att sätta stopp här och säga: Vi avvaktar med pjäshallen. Man har fått tillstånd från Länsstyrelsen, och Naturvårdsverket har ännu inte sagt sitt.

Kan vi förvänta oss ett positivt resultat av detta?

Anf. 6 KARIN OLSSON (s)

Fru talman! KA 2:s vanliga övningar med mellanvapen stör inte fågelforskningen på det sätt som Försvarets materielverks skjutövningar gör. Det är egentligen de som är det stora problemet. Jag tror att det övningsfältet är av yngre datum än de andra fälten är.

Det känns mycket angeläget för mig att säga detta i den här debatten, även om jag vet att det är svåra avvägningar för försvarsministern att göra, och jag känner till de problem som finns. Finns det någon möjlighet att lösa detta på ett ekonomiskt bra sätt och ändå klara Torhamns udde skulle det kännas väldigt bra.

Anf. 7 Försvarsminister THAGE G PETERSON (s)

Fru talman! Gudrun Lindvall sade att valet gäller mellan fåglar och kulor. Så kan man kanske uttrycka det. Jag hoppas av hela mitt hjärta att inte fåglarna skall bli träffade av kulorna. Vi skall naturligtvis vårda vår natur och våra naturresurser. Vi skall också se till att vi har fina naturområden så att fåglarna skall överleva.

Men min uppgift är också att se till att Sverige skall överleva som en fri och oberoende nation. Riksdagen har sagt att vi skall ha ett militärt försvar. Då måste detta försvar ha någonstans att öva. Gudrun Lindvall nämnde Vidsele. Men Vidsele ligger i Norrbotten. Det går inte

att ha ett regemente i Blekinge och övningsfältet i Norrbotten. Man måste i så fall ha den militära verksamheten koncentrerad till en plats. Det visar också att vi här måste se vissa samband, och även regionala samband.

Jag vill gärna sluta debatten med att säga att jag har noterat vad Gudrun Lindvall och Karin Olsson har sagt. Överbefälhavaren kommer den 4 mars med sina förslag. Därefter skall Förvarsdepartementet och Förvarsberedningen ta över. I september kommer sedan den försvarspolitiska propositionen på riksdagens bord. Därefter får försvarsutskottet ta över i riksdagen, och sedan, om fru talmannen fastställer det så, är det en förhoppning att vi på Luciadagen skall fatta ett försvarspolitiskt beslut.

Anf. 8 GUDRUN LINDVALL (mp)

Fru talman! Jag vill återigen säga att detta inte i första hand gäller den militära verksamheten som beror av Kustartilleriets övningsfält, utan det handlar om Försvarets materielverks provskjutningar. Låt mig klargöra detta.

Jag tror att jag är överens med försvarsministern om att vi skall ha ett försvar som ser till att vi inte utsätts för angrepp. Sedan har vi olika uppfattningar om hur mycket det får kosta.

Jag vill tacka Karin Olsson för engagemanget i frågan. Jag är glad att vi är flera som driver den här frågan. I och med att Karin Olsson tillhör samma parti som försvarsministern hoppas jag att det även inom partiet kan bildas en opinion för att Försvarets materielverk provskjuter någon annanstans.

Jag hoppas att försvarsministern observerar att det nu finns ett akut hot. Man funderar på att bygga en pjäshall i naturreservatet som ytterligare skulle göra att man hamnar i ännu större konflikt. Jag hoppas att det miljöengagemang som jag definitivt tror är äkta hos försvarsministern tar sig uttryck i att när vi får se propositionen i höst kommer det att visa sig att problemet med Torhamns udde, där miljö- och naturvården helt har krockat med försvarsintressena, visar sig vara löst.

Detta kommer att bli en profilfråga för oss. Det kommer att visa om det verkligen finns ett engagemang när det gäller miljöhänsynen. Löser man frågan om Torhamns udde på ett sätt som gör att naturreservatets värden verkligen kan värnas kommer det att uppfattas som en mycket positiv signal för Natursverige. Då kommer vi att förstå att försvarsministern verkligen menar allvar med det som här sägs om att försvaret skall ta större miljöhänsyn.

Min avsikt var att väcka frågan. Jag hoppas att jag inte får anledning att återkomma med motion i ärendet efter det att propositionen lagts fram, utan att det visar sig att frågan är löst. Jag tackar så mycket för debatten.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1995/96:45
25 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:45
25 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

3 § Svar på interpellation 1995/96:34 om permanentboende utan tillgång till el

Anf. 9 Statsrådet JÖRGEN ANDERSSON (s)

Fru talman! Sigríd Bolkéus har frågat mig vilka åtgärder regeringen har vidtagit med anledning av den kartläggning av permanentboende utan tillgång till elström som gjordes år 1990.

Sigríd Bolkéus har väckt frågan med anledning av att regeringen den 28 september 1995 gav Närings- och teknikutvecklingsverket, NUTEK, i uppdrag att kartlägga antalet oelektrifierade helårsbebodda fastigheter.

Den nya kartläggningen av antalet oelektrifierade helårsbebodda hushåll i Sverige har nyligen överlämnats till regeringen. NUTEK har genom en enkät frågat länsstyrelserna om antalet oelektrifierade hushåll. Samma metod användes vid den förra kartläggningen. Resultaten bör därför vara jämförbara.

Den nya kartläggningen visar att antalet oelektrifierade hushåll har minskat kraftigt sedan år 1990. Det finns enligt kartläggningen nu 143 oelektrifierade helårsbebodda hushåll i Sverige. År 1990 var antalet 204.

Det framgår av kartläggningen att det också finns fastigheter där de boende inte vill ha sina hushåll elektrifierade. I Kronobergs län finns det t.ex. ca 10 fastigheter som inte är anslutna till det elektriska nätet. Enligt uppgift från länsstyrelsen har de boende i dessa fastigheter uppgett att de inte heller vill ha någon elström.

Tillgång till el är en nödvändig förutsättning för ekonomisk och social utveckling, och de flesta uppfattar tillgången till el som självklar och nödvändig.

Det är av stort värde att kunna behålla en fast bosättning i utpräglade glesbygdsområden. Elförsörjningen är inte bara väsentlig för att förbättra levnadsförhållandena för de boende; den gör det också möjligt att effektivt bedriva verksamheter som är nödvändiga för försörjningen.

Målet för den svenska regionalpolitiken är att det skall vara möjligt att bo och verka i alla delar av landet. Huvuddelen av de återstående oelektrifierade fastigheterna kännetecknas av att de ligger avsides, med långa avstånd till befintliga kraftledningar. Det är därför mycket dyrbart att förse dessa fastigheter med el. Därtill kommer kostnader för drift och underhåll av anläggningarna. Det finns fall där kostnaderna blir så stora att elektrifiering inte ter sig ekonomiskt försvarbart.

Glesbygdens utveckling kräver mer än elektricitet. För det småskaliga näringslivets utveckling på landsbygden behövs också fungerande infrastruktur i andra avseenden. Ett motiv för staten att finansiera infrastruktur i glesbygden kan vara att försöka åstadkomma regional utveckling. Det kan t.ex. handla om att skapa arbetstillfällen genom att locka företag att lokalisera sig på en viss plats. Effekterna av sådana insatser kan motivera en investering trots att denna får betecknas som ekonomiskt olönsam. Att ansluta några enstaka och utspridda fastigheter påverkar däremot knappast den regionala utvecklingen i stort om det inte finns en fungerande infrastruktur i övrigt.

Avslutningsvis vill jag informera om de åtgärder som staten har vidtagit för bl.a. främjande av landsbygdens elektrifiering.

Staten har sedan början av 1940-talet lämnat stöd för att underlätta elektrifiering i framför allt glesbygden. Stöd lämnades till bl.a. elektrifiering av äldre helårsbebodda fastigheter i glesbygd och bestod av bidrag eller lånegarantier.

I budgetpropositionen år 1980 föreslog regeringen att ett tioårigt stöd för främjande av landsbygdens elektrifiering skulle inrättas. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag. Beslutet innebar att stöd skulle lämnas för nyanläggningar med 2,5 miljoner kronor per år under en tioårsperiod t.o.m. budgetåret 1989/90.

Riksdagen anvisade emellertid ytterligare 2,5 miljoner kronor för budgetåret 1990/91 för ändamålet (bet. 1989/90:NU25, rskr. 1989/90:247). Budgetåret 1991/92 anförde näringsutskottet att utskottet inte var berett att förorda ytterligare anslag för landsbygdens elektrifiering. Utskottet ansåg däremot att den nya näringspolitiska myndigheten NUTEK, som tog över efter Statens energiverk, borde följa utvecklingen på området och ta upp diskussioner med de berörda distributörerna.

NUTEK har i enlighet med vad näringsutskottet uttalade år 1991 följt utvecklingen i landet sedan den förra kartläggningen gjordes år 1990. Efter beslutet att inte avsätta ytterligare medel för främjande av landsbygdens elektrifiering har dock ett tjugotal hushåll elektrifierats med hjälp av tidigare beviljade statsbidrag.

Anf. 10 SIGRID BOLKÉUS (s)

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret på interpellationen, som jag lämnade in den 23 november. Att svaret dröjt är snarast en fördel, eftersom den nya inventeringen av antalet permanentboende utan elektricitet nu är klar. Inventering har hänt med anledning av inventeringen 1990, och inget kommer enligt svaret att göras från statens sida med anledning av de nya uppgifterna. Varför fick då NUTEK i september 1995 i uppdrag att göra en kartläggning om den inte skall leda till någonting?

Det stämmer att antalet oelektrifierade hushåll minskat från 204 till 143 på fem år. I mitt hemlän Gävleborg var det 9 fastigheter 1990, och 1995 var antalet detsamma. I Norrbotten, Västerbotten och Jämtland var siffran 73 år 1990 och i år 60. Där kan inte minskningen sägas vara kraftig, även om några har gett upp. De osande dieselaggregaten är dyra i drift, ger ojämn ström och måste ofta repareras. Transporten av drivmedel är besvärlig, särskilt där plögen slutat gå sedan anslaget till enskilda vägar halverats.

En liten men säker inkomstkälla har för några varit att rapportera in vädret till SMHI, men det sköts nu automatiskt. För Hosjöbottens sameby i Jämtland har problemet för ett par år sedan lösts genom ett eget minikraftverk i en å.

Minskningen är störst i södra Sverige med hjälp av tidigare beviljade statsbidrag. Det rör sig mest om fastigheter i Värmland och i Syd-

Prot. 1995/96:45
25 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:45
25 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

krafts distributionsområde. Att tio fastigheter i Kronobergs län inte vill ha elektricitet skall inte vara ett hinder för andra att få det.

Statsrådet ger en historik, och det stämmer att statsmakterna från 1940 till 1990 gett ett samlat stöd på 135 miljoner kronor, vilket räckt till ca 100 000 fastigheter, men sedan avbröts satsningen helt 1990.

De som saknar el är ett tåligt släkte, och få svenskar vet om att det i dessa datatider finns 143 fastigheter som inte ens har elektrisk ström. I medierna är det en katastrof när södra Sverige blir strömlöst en kortare tid, men här bor ofta flera generationer på samma fastighet i årtal.

Speciellt länsstyrelsen i Jämtland med f.d. landshövding Sven Heurgren har skrivit yttranden och brev. Brevet, som är daterat den 30 maj 1994, ledde inte till den begärda dialogen med den borgerliga regeringen, och med anledning av just det brevet beställde vår regering den nya utvärderingen.

I brevet skriver Heurgren: ”Bosättningarna ligger invid eller helt nära stora vattenmagasin där elkraft produceras. Det framstår som ytterst orättvist och rent av cyniskt att de människor som mest drabbas av de negativa verkningarna av kraftverksutbyggnaderna inte har möjlighet att få del av det som produceras. Jämtlands läns andel av vattenkraftsproduktionen uppgår till inemot 20 procent av landets samlade produktion.”

Tyvärr har inkomsterna inte stannat där kraften produceras, och vi som motionerade om att bara någon procent av vinsten skulle tillfalla de kraftproducerande länen fick aldrig något gehör. I så fall skulle pengar ha funnits.

Det är inte ekonomiskt försvarbart att dra el till de fastigheter vi talar om, säger statsrådet. Då vill jag citera vad Tore Peterson på NUTEK skrev efter besöket i Östersund den 12 december 1995, alltså strax före jul: ”NUTEK har tillstyrkt Länsstyrelsens förslag om fortsatt statligt stöd. Elektrifieringsfrågan borde ses i ett vidare perspektiv där hänsyn tas till landsbygdens utveckling med turism, näringsliv, fjällräddning m.m.”

Även försvaret anser det viktigt att hela Sverige lever. Bara Kalls delkommun är lika stor som Blekinge, och där bor knappt 700 personer.

Fru talman! Nu har vi chansen att visa de motsträviga norrlänningarna att något gott kan komma från EU. Jag tänker då på bidragen från mål 5b-fonden. Hur bedömer statsrådet den möjligheten, och är staten beredd att bidra? En förutsättning för EU-bidrag är ju att Sverige ställer upp med minst lika stor del som EU-stödet.

Anf. 11 Statsrådet JÖRGEN ANDERSSON (s)

Fru talman! Först vill jag säga att jag inte har några andra uppfattningar än Sigrid Bolkéus i fråga om att det här är oerhört viktigt. Jag har förståelse för de människor som befinner sig i den här situationen. Jag bara hänvisade till vad näringsutskottet vid den tidpunkten gav uttryck för, nämligen att man inte ansåg det meningsfullt att tillsätta ytterligare medel.

Men jag har ingenting emot att vi tar upp frågan på nytt i den kontinuerliga dialog som regeringen har med utskottet.

Sedan har vi frågan om EU. Det finns ju länsvisa grupper som har tillsatts för att besluta om stöd från EU:s strukturfondsprogram. Dessa grupper fattar även beslut om stöd till enskilda projekt. Syftet med decentraliseringen är ju att arbetet skall ske med starkt lokalt och regionalt inflytande och i demokratiskt förankrade former. De länsvisa beslutsgrupperna består ju av företrädare för kommunerna, landstingen, länsstyrelserna och länsarbetsnämnderna. Regeringen har förordnat ledamöterna och utsett ordförande i grupperna.

Om detta som Sigrid Bolkéus tar upp bedöms som en viktig fråga i respektive län är det mycket viktigt att man försöker påverka länsgrupperna att fatta beslut om stöd ur de här fonderna så att de kommer just de oelektrifierade fastigheterna till del. Den möjligheten finns. Men jag tycker att man då skall ha dialogen med de länsgrupper där beslutanderätten ligger.

Anf. 12 SIGRID BOLKÉUS (s)

Fru talman! Det är som statsrådet säger. Det pågår en febril verksamhet för att hjälpa människor som saknar elström. Det var Kommunförbundet som kom på tanken med EU-bidrag. Vid förhandlingarna fick ju Sverige gehör för ett omfattande stödprogram för svensk landsbygd. NUTEK och Svenska Kommunförbundet har undersökt möjligheten till EU-stöd till näringsverksamhet som kan utvecklas med el. De samarbetar, som statsrådet sade, med flera län.

Jag vet att kommunerna Kinda, Älvdalen och Åre överväger att söka statligt stöd till EU-elektrifieringen. Nu efter avregleringen är även kraftbolagen med. Flera kraftbolag har också ansökt.

Men frågan är ju om staten är beredd att vara med, eller om man säger att det är för dyrt. Det skall ju vara så att staten ställer upp med en del. Vi vet ju att kommuner och landsting har dåligt med pengar. Staten har också dåligt med pengar. Men många bäckar blir ju en stor å.

Statsrådet säger att han har en dialog med utskottet. Kan statsrådet tänka sig att ha en dialog med dem som har bett om det, nämligen Jämtland m.fl.? Det är ju bättre att träffas öga mot öga än att brevväxla, speciellt eftersom de inte har fått något svar.

Anf. 13 Statsrådet JÖRGEN ANDERSSON (s)

Fru talman! Jag är beredd att ha en dialog med alla som har något att tillföra i den här frågan. Jag tycker att det är angeläget att i första hand ha den dialogen med utskottet som ändå har haft den här uppfattningen i sitt betänkande.

Anledningen till att vi gav NUTEK uppdraget att göra den förnyade inventeringen var just en framställning från Länsstyrelsen i Jämtlands län. Den effekten hade faktiskt framställan. Vi bad NUTEK titta på vad som hade hänt sedan 1990 för att få ett underlag för att fortsätta dialogen.

Prot. 1995/96:45
25 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:45
25 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 14 SIGRID BOLKÉUS (s)

Fru talman! Jag är tacksam för beskedet att statsrådet är beredd att ha en dialog inte bara med utskottet i den här restelektrifieringsfrågan.

Jag förstår också att man inte ville bygga på en utredning från 1990 när man kom i regeringsställning hösten 1994. Jag förstår att det måste göras en ny inventering. Men samtidigt vill man ju att inventeringen skall leda till något. Det var väl också meningen.

Jag ser fram emot att något händer i den här frågan. När jag har pratat med folk uppe i Jämtland verkar den allmänna meningen vara att det känns hopplöst. De säger att både den borgerliga och den socialdemokratiska regeringen har skjutit problemen ifrån sig. Men efter det här svaret från statsrådet Jörgen Andersson ser jag hoppfullt på frågan. Jag tackar för det.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades

Förslag

1995/96:RR7 Riksdagens revisorers förslag angående den statliga personalpolitiken

5 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 24 januari

1995/96:56 av *Olle Lindström (m)* till finansministern

Bärplockning och moms

1995/96:57 av *Kia Andreasson (mp)* till kommunikationsministern

Göteborgsöverenskommelsen

1995/96:58 av *Olle Lindström (m)* till näringsministern

Biomassa för drivmedelsframställning

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 30 januari.

6 § Anmälan om frågor

Prot. 1995/96:45
25 januari

Anmäldes att följande frågor framstälts

den 24 januari

1995/96:238 av *Dan Ericsson (kds)* till jordbruksministern
Radon i dricksvatten

1995/96:239 av *Sivert Carlsson (c)* till kommunikationsministern
Enskilda vägnätet

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 30 januari.

7 § Kammaren åtskildes kl. 12.46.

Förhandlingarna leddes av talmannen.

Vid protokollet

TOM T:SON THYBLAD

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

1 § Meddelande om aktuell debatt	1
2 § Svar på interpellation 1995/96:22 om naturreservatet Torhamns udde och försvarets naturvårdshänsyn	2
Anf. 1 Försvarsminister THAGE G PETERSON (s).....	2
Anf. 2 GUDRUN LINDVALL (mp)	4
Anf. 3 KARIN OLSSON (s).....	5
Anf. 4 Försvarsminister THAGE G PETERSON (s).....	6
Anf. 5 GUDRUN LINDVALL (mp)	7
Anf. 6 KARIN OLSSON (s).....	8
Anf. 7 Försvarsminister THAGE G PETERSON (s).....	8
Anf. 8 GUDRUN LINDVALL (mp)	9
3 § Svar på interpellation 1995/96:34 om permanentboende utan tillgång till el	10
Anf. 9 Statsrådet JÖRGEN ANDERSSON (s).....	10
Anf. 10 SIGRID BOLKÉUS (s).....	11
Anf. 11 Statsrådet JÖRGEN ANDERSSON (s).....	12
Anf. 12 SIGRID BOLKÉUS (s).....	13
Anf. 13 Statsrådet JÖRGEN ANDERSSON (s).....	13
Anf. 14 SIGRID BOLKÉUS (s).....	14
4 § Bordläggning.....	14
5 § Anmälan om interpellationer.....	14
1995/96:56 av <i>Olle Lindström (m)</i> till finansministern	14
Bärplockning och momsens	14
1995/96:57 av <i>Kia Andreasson (mp)</i> till kommunikations- ministern Göteborgsöverenskommelsen.....	14
1995/96:58 av <i>Olle Lindström (m)</i> till näringsministern	14
Biomassa för drivmedelsframställning	14
6 § Anmälan om frågor	15
1995/96:238 av <i>Dan Ericsson (kds)</i> till jordbruksministern....	15
Radon i dricksvatten.....	15
1995/96:239 av <i>Sivert Carlsson (c)</i> till kommunikationsmi- nistern.....	15
Enskilda vägnätet.....	15
7 § Kammaren åtskildes kl. 12.46.....	15